

Afera Dreyfus

Judovski častnik Alfred Dreyfus, zaposlen v francoskem generalštabu, je bil obtožen vohunjenja za Nemčijo in obsojen na dosmrtno izgnanstvo na Hudičevem otoku blizu Francoske Gvajane (1894). Obtožili so ga na podlagi enega samega, skoraj prozornega lista papirja, imenovanega **bourdeau**, torej seznama skrivnih francoskih vojaških dokumentov, ki so bili poslani nemškemu veleposlaništvu v Parizu. Poleg tega je bil ta seznam celo brez podpisa in datuma. Načelnik protivohunske službe je čez dve leti odkril, da tajnih dokumentov Nemcem ni prodajal Dreyfus, a v generalštabu niso hoteli priznati, da so v izgnanstvo poslali nedolžnega človeka. Desnica in katoliška cerkev sta Dreyfusovo »izdajstvo« označili za zaroto Judov in prostozidarjev, naperjeno zoper prestiž vojske in Francije.

Ko so novice o sodni zmoti prišle v javnost, so Dreyfusa začeli braniti najvidnejši francoski intelektualci, med njimi Anatole France in Emil Zola, ki je januarja 1898 v listu **L'Aurore** objavil znamenito pismo predsedniku francoske republike z naslovom **Obtožujem (J'accuse)**. Afera Dreyfus je postopoma razdelila deželo v dva tabora: dreyfusovci so nastopali proti konservativni, antisemitski vojaški kasti, ki se je ukvarjala s prevratniškimi in revanšističnimi načrti, ter njihovi pristaši. Nasprotja so se zaostrovala. Leta 1898 je postal položaj v Franciji zelo napet, saj se je hkrati z razburjenjem zaradi afere Dreyfus razmahnilo stavkovno gibanje. Razgrete duhove je pomirila šele nova vlada (1899) s podporo socialistov. Novi ministrski predsednik je zadevo Dreyfus vrnil v presojo vojaškemu sodišču. To je Dreyfusa kljub dokazom spet spoznalo za krivega, ampak so mu zmanjšali kazen na 10 let zapor. Da bi pomiril ljudstvo, je Dreyfusa pomilostil (1899), a dokončno oproščen krivde je bil šele leta 1906. Nato je bil poslan v vojsko kot častnik in odlikovan s činom, imenovanim Legionar časti. Služboval je v 1. svetovni vojni (1914-1918). Kasneje je Esterhazy, mož, ki je pošiljal skrivne dokumente, priznal, da je bil nemški vohun.

Svoje mnenje v podporo Dreyfusu sta v tem času izražala dva pomembna moža: pesnik, novinar in pisatelj Anatole France in francoski pisatelj in novinar Emile Zola.

Anatole France je bil mnenja, da bi bilo pravično, da bi Dreyfusu zopet sodili. Rekel je: "Ni zaželjeno, da bi se ta afera pravega Shakespeareovega dramatičnega sloga končala kot meščanska komedija. Pri tem nimam nikakršnih osebnih interesov, ampak interes družbe." Dreyfusu v bran je stopil tudi Emile Zola. Napisal je članek, ki je bil objavljen v francoskem literarnem časniku L'Aurore oziroma Zora po slovensko. Bil je napisan v obliki odprtega pisma, naslovljenega predsedniku Francije, z naslovom J'accuse! ali Obtožujem! Še noben drug časopisni članek ni sprožil večjega družbenega odziva in kontroverznosti kot slednji in je imel pomemben vpliv na pravo, pravico in družbo.

Pismo g. Félixu Faureu, predsedniku republike

'J'accuse'/Obtožujem

Gospod predsednik,

Ali mi dovolite, iz moje hvaležnosti zaradi vaše prijazne usluge, ki ste jo nekoč storili zame, da izrazim svojo zaskrbljenost, ki lahko ogrozi vašo zasluženo slavo?

...Afera Dreyfus je sramota za vaše ime!

Drznili so si storiti to. Torej, dobro, si bom drznil še jaz. Povedal bom resnico, saj sem priznal, da jo bom povedal, če naš pravosodni sistem ne bo povedal resnice, popolne resnice. Moja dolžnost je povedati vse, ne bom okras dejstvom. Če bi bil, bi cele noči mislil na tistega nedolžnega človeka, daleč stran od nas, trpečega zaradi najhujšega mučenja, ki ga plačuje za zločin, ki ga ni storil.

∴

Čakam.

Gospod predsednik, prosim vas, sprejmite to kot priporočilo od mene, ki vas cenim.
[L'Aurore, 13. Januar 1898]

V tem obdobju je bilo le malo ljudi, ki so bili sposobnih ostati nevtralni. Vsak se je počutil obvezanega, da je bodisi za Dreyfusa ali proti njemu. Antisemiti, strastni nacionalisti, zagovorniki vojaško močne Francije, discipline in avtoritete, sovražniki parlamentarne demokracije in podporniki katoliške cerkve so se nagibali proti Dreyfusu. Aktivni republikanci, socialisti, pacifisti in antiklerikalci pa so bili zanj.

Po aferi Dreyfus je prišlo v Franciji do opaznih političnih sprememb. Na volitvah 1902 je slavila zmago republikanska levica. Vlada je napovedala boj katoliški cerkvi. Razpustila je samostanske rede, ukinila cerkveni nadzor nad šolstvom, zaprla vrsto cerkvenih šol in pripravila zakon o ločitvi cerkve od države, ki ga je parlament sprejel decembra 1905.

Leon Blum, kasnejši francoski politični voditelj, je afero opisal kot "človeško krizo, manj razširjeno in krajšega časovnega obdobja, ampak kljub temu nič manj nasilno kot je bila francoska revolucija.